

גמ' כריתות ז' - ל

גם יחד מה משה לא מעל אף אתה לא מעלת ת"ר אין מושחין את המלכים אלא על המעוין כדי שתימשך מלוכתו שנאמר (ו) ואמר המלך (ז) אלה בניו (ח) וגו' והורדתה אותו על גיחון (גו') ומשה אותו שם (פ) אמר רב אמי האי מאן דבעי לידע אי (ק) משכב שנתא אי לא מיילת שרגא בהלך עשרה יומין ריש שתא ליומא דכיפורי וניהלי בביתה דלא נשיב ויקא אי משך נהויה נידע רמסק שתי ופאן דבעי נעבד דבעי ובעי דנדע אי מצלה עיסקי אי לא נירבי תרגולא אי שמוין ושפר נידע דמצלה האי מאן דבעי ניפוק באורחא ובעי דנדע אי הדר לביתה ניעול ניקום בביתא (כ) דבתתא אם חוי

טור או"ח סימן תקפ"ג

שונאינו. וקרא מפני שממהר להיות גדל. ומזה רבו המנהגים כל מקום ומקום לפי מנהגו כמו באשכנז ונדע רמסק שתי ופאן דבעי נעבד דבעי ובעי דנדע אי מצלה עיסקי אי לא נירבי תרגולא אי שמוין ושפר נידע דמצלה האי מאן דבעי ניפוק באורחא ובעי דנדע אי הדר לביתה ניעול ניקום בביתא (כ) דבתתא אם חוי ומזה רבו המנהגים כל מקום ומקום לפי מנהגו כמו באשכנז ונדע רמסק שתי ופאן דבעי נעבד דבעי ובעי דנדע אי מצלה עיסקי אי לא נירבי תרגולא אי שמוין ושפר נידע דמצלה האי מאן דבעי ניפוק באורחא ובעי דנדע אי הדר לביתה ניעול ניקום בביתא (כ) דבתתא אם חוי ומזה רבו המנהגים כל מקום ומקום לפי מנהגו כמו באשכנז ונדע רמסק שתי ופאן דבעי נעבד דבעי ובעי דנדע אי מצלה עיסקי אי לא נירבי תרגולא אי שמוין ושפר נידע דמצלה האי מאן דבעי ניפוק באורחא ובעי דנדע אי הדר לביתה ניעול ניקום בביתא (כ) דבתתא אם חוי ובפרובינצא ונהגין להביא על השולחן כל מיני חידושי: ו ואוכלין ראש כבש והריאה (א) ולומר נהיה לראש ולא לזנב (ב) והריאה לפי שהיא קלה וה"ר מאיר מרוטנבורג (ג) (תשב"ץ קטן סי' קיח) היה רגיל לאכול ראש איל זכר לאילו של יצחק:

שולחן ערוך סימן תקפ"ג

הגה (א) ויש (ב) נוהגין (ב) לאכול (א) תפוח מתוק כדכש (ב) ולאומרים (ב) תתחדש בעינינו שנה מתוקה (א) (ב) וכן נוהגין (א) ויש אוכלים רמונים ולאומרים נכדה זכיות כרמון (א) (א) ונוהגין לאכול צמר (א) שמן וכל מיני מתיקה: (א) ו אובלים ראש ג (ב) כבש לומר נהיה לראש ולא לזנב (ב) וזכר לאילו של יצחק: הגה (א) יש מדקדקים שלא לאכול ד' אגוזים * שאגוז בגיימטריא (טא) [תטן] (א) ועוד שהן מרצים (א) כיחה וניעה ומצטלין התפלה (א) (א) והולכין אל ה' (א) הנהר לומר פסוק [מיכה ז, ו] ותשלחן צמזולות ים כל (טטאמיו) [טטאסת] וכו' (א) וגם נוהגין (א) ו (א) שלא לישן ציוס ראש השנה (א) ומנהג נכון הוא:

אליה רבא סי תקפ"ג

והיה נהוג לאכול ריאה כדכש שמאירה את העינים. כתב רמ"א נוהגין שלא לישן ציוס ראש השנה, ומנהג נכון הוא, והלבוש שהשמטו י"ל דס"ל דשרי כמ"ש הב"ח סי' תקפ"ו [בסוף] כשם מהרש"ל דמהר"ם היה רגיל לישן כמו צפאר ימים טובים. וכן מג"ח [בסוף] כשם האר"י [שער הכוונות דרוש ר"ה ז' ע"א] דמותר לישן אחר תלות, שכבר נתעורר המלאך על הפסילות והתקיעות, ולפי"ז גם היושב צטל כישן דמתי' עיינ'

משנה ברורה סי תקפ"ג

בחק'י. ונהי (א) כל אלו הענינים עושין הפל לסימן טוב, ולכן פשיטא שיצטרף קיאר שלא יקעס בימים האלו, מלבד גדל האסור, כדי שיהיה לסימן טוב, רק יהיה שמת לבן דבטוח בה' עם התשובה ומצעים טובים: ב (א) ראש פ'כש. וס'ב יותר (א) של הלכות שלמה ר"ה פ"א ז. באביבילת המינים^פ בליא ר"ה כד לסימנא טבא⁷⁰, במפורש בנמ' ובשו"ע (סי' תקפ"ג סי"א)⁷¹ יש להקדים לברך ק"ה על התמר - או על הרמז כשאין לו תמר ולאוכלן לפני שאר המינים המפורשים שם⁷², כי הוא משבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ

בי"ח סי' תקפ"ג

תקפ"ג א גרסינן בפרק קמא דכריתות וכו'. זה לטון האגודה נסוף ראש השנה (סי ט) יש מפרשים רוצים כדי שיצטו ישראל וכרמי כדי שיצטרו שזויל ישראל וקסה אס כן יאכל כל דבר אס טוב הוא יהיה כנגד ישראל ואס רעה הוא יהפוך כנגד שזויל ישראל אלא יש לתקן רוצים וכרמי שניהם גדלים מהר וימתן טוב הם ע"ל. וכפז עוד (סס) כשם הגאוניס הילכך רגילין לאכול דבש ותפוחים מתוקים סימן לשנה מתוקה ולא יאכלם כלל כרכה ואף כי אוכלם צמון הקטורה אחר נרכת

מרדכי ריש יומא המעולה ע"ל:

אלה הראשון [צניחה כולו לפרקים] ומאחר שזה שנינו אין זה יחוש כי אס על מזה. ומה שנתנים מים צדוק של הדלה וזמנים ומה שנשמיר לנו ורוחש פיניו דרבי משה

תקפ"ג

(א) וכן כתב הכל בו (סי' סד כט). וכתב עוד שאוכלין הריאה לפי שהיא מאירה העינים וכן היה נוהג הר"ם ולא היה נוהר לאכול שום אגוזים ולא שום דבר ע"ל הכל בו ולא כמקצת שנהגים לאכול אגוזים בראש השנה ואומרים דאגוז בגיימטריא חטא ובמהרי"ל (הל' שופר סי' ב עמ' רפז) דיש לזהר בהן משום דמציאין כיחה וניעה ומבטלין התפלה: (ב) כתב מהרי"ל (הל' ר"ה סי' ט עמ' רעז) שבנהגים לילך אלא הלוחר חשוב תרחמנו וגו' משום דאתא במורש (ילקוט וירא צט) זכר לעקידה שעבר אברהם במים עד צוארו ואמר הרישעה ה' כי באו מים עד

מגן אברהם

ראשון אחר נמחה קודם שקיעת החמה ולומר פסוק [מיכה ז, י] מי אל כמותך וגו', ע"כ: ו יש"א חישן. האר"י [שער הכוונות ענין ראש השנה עמוד רח ד"ה ענין השניה; פרי עץ חיים שער השופר פ"ה ד"ה בענין השניה] אמר שאלה חזות מותר לישן, שכבר נתעורר המלאך על ידי התפלות והתקיעות. ובנ"ח [סימן תקפ"ג כבז כספרי] כתב שזה"ל (מרטענורג) ישן נראש השנה. והיושב וצטל כישן דמי: והאריך הוריות יב.

מאריך הוריות יב.

הרבה דברים הותרו לפעמים שהם דומים לנחש ולא מדרך נחש חלילה אלא דרך סימן ועורר בו לבבו להנהיג טובה. והוא שאמר לית' ע"ד שלתנו בלא ראש השנה פרקסי' קרא רבתי סלקא תהוי. שהם עונים מהם שגדלים מהו, ומהם שגדלתם עולה הרבה, וכדי שלא ליכשל בהם לעשות דרך נחש תקנו לומר עליהם דברים המעוררים לתשובה, הוא שאומרים בקרא יקראו וזכיתנו. וברובא ירבו דצוקותינו. ובכרתי יכרתו שונאינו. ר"ל שונאי הנפש הם העונות. ובסלקא יסתלקו וענינו. ובחמרי ימתו חטאינו. וכיוצא באלו, ורובאי פרשה גדולי הרבנים*

הרב רבא סי תקפ"ג

חלתו, ואנו מפרשים בו קטנית הנקרא פיישראל. וידוע שכל זה אינו אלא עזרה, שאין הדרב לחלו באמירה לבד רק כשהתשובה ומעשים טובים, אבל הדברים שנעשים בדרך נחש חלילה אין פסקום באיסורם, הוא שאמר הנה על קצת בני אדם שכשמתחילין בסחורה מגדלין תרגול על שם אותה סחורה ואם הוא נעשה יפה בוחסים על הצלחתם, ושאר דברים הדומים לאלו שהוזכרו הנה. אמר על כלם* ולא מילתא היא. כלומר ואין ראוי לבטוח על אלו ההבלים ועשיותם אחרת על הדרך שביארנו בסנהדרין⁹. הבוטח ביי חסד יסובבנו.¹⁰

כף החיים סי תקפ"ג

מיקר וישו"ח וזכיה דעת הסחרנים ומה שמכרכין על הפסוח ולא על החמרים כפסוח מ"ז. פשוט דהפסוח מכנס לאוכלו חמלא לפי טוב כחי ולפטר כסחי מציאים אותו יצי חמלא קודם שמציאים החמרים ולכן מברכין עליו חמלא דלא לסמאע' עד שציבילו החמרים ונמס' לעיל סי' רי"ג א' כ"ג

סימנים בראש השנה

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

דרישה סי תקפ"ג

השתא דאמרת סימנא מילתא בעלמא הוא ולית ביה משום יניחוש אם כן בהאי גמי לית ביה משום יניחוש ומותר וכן משמע בתשובת הגאונים והביאה ההגהות במנהגים (עמ' צד אה קי) זה לשונו [מנהג לאכול מתוקה ואין כזה משום יניחוש מרדכי ריש יומא (סי' תשנב) ע"כ: וז"ל המרדכי ריש יומא כתב בתשובת הגאונים וששחקתם שאנו נוחשים נחשות שאנו רגילין ליקח ראש כבש בראש השנה ואוכלין דבש וכל מיני מתוקה בראש השנה וכו'] עד יניחוש כזה טוב הוא ורובו מיסוד המקרא וכו' ובדרשות לפרשת עד יניחוש שבת [תשובה] כתבתי בענין אחר קרוב לפשט:

האזינו שבת [תשובה] כתבתי בענין אחר קרוב לפשט: (תהלים טט ב) עכ"ל וכן הוא במנהגים (מהר"א סינון ר"ה עמ' ק) אלא שהוסיף שראוין דגים חיים ואפשר שהוא לסימן שלא תשלט בנו עין הרע ונפרה גורבה כדגים: בירושלמי דראש השנה ט' איחא האי מאן דמדין בריש שתא דמין מזליה ולכן נזהרים שלא לישן בראש השנה: (ג) כתב במהרי"ל (הל' ר"ה סי' ו - ז עמ' רעז) שצריך לברך תחלה בורא פרי העץ דהוי כדברים הבאים תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ומה שלוקחין תפוח כדי לרמוז לו שדה תפוחים הידוע הנרמז במקרא (בראשית כו כז) ראה ריח בני כריח שדה (תענית כט:) עכ"ל מהרי"ל:

מגן אברהם

נפש שהוסיף שראוין דגים חיים ואפשר שהוא לסימן שלא תשלט בנו עין הרע ונפרה גורבה כדגים: בירושלמי דראש השנה ט' איחא האי מאן דמדין בריש שתא דמין מזליה ולכן נזהרים שלא לישן בראש השנה: (ג) כתב במהרי"ל (הל' ר"ה סי' ו - ז עמ' רעז) שצריך לברך תחלה בורא פרי העץ דהוי כדברים הבאים תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ומה שלוקחין תפוח כדי לרמוז לו שדה תפוחים הידוע הנרמז במקרא (בראשית כו כז) ראה ריח בני כריח שדה (תענית כט:) עכ"ל מהרי"ל:

מגן אברהם

נפש שהוסיף שראוין דגים חיים ואפשר שהוא לסימן שלא תשלט בנו עין הרע ונפרה גורבה כדגים: בירושלמי דראש השנה ט' איחא האי מאן דמדין בריש שתא דמין מזליה ולכן נזהרים שלא לישן בראש השנה: (ג) כתב במהרי"ל (הל' ר"ה סי' ו - ז עמ' רעז) שצריך לברך תחלה בורא פרי העץ דהוי כדברים הבאים תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ומה שלוקחין תפוח כדי לרמוז לו שדה תפוחים הידוע הנרמז במקרא (בראשית כו כז) ראה ריח בני כריח שדה (תענית כט:) עכ"ל מהרי"ל:

מגן אברהם

לא קאמר אי לא חוי צבוטה בצבוטה דלא אחי לניחוש יש להשיב כזה משום דלאכורה ככל זה יש צו משום להא דניחוש ומאיה טעם יתא מותר ככל אלו טפי מפני נפלה מפי מקלי נפלה מדי זכר כו' דמתינתן פרק ד' נתיבות (א) וכבר נתקן המפרשים ככל זה ואענה הלך גס אני מהיהודי כי הטוב הוא בא ממנו ית' ב"ה אלא הרע אינו יורד מן השמים אלא עונו של אדם הוא מסלק מדה טוה ית' ב"ה מעשני כמ"ש יי עומומים הדביליו בניי לביכוס וזה הטוב האדם ממנו ית' ב"ה כהטעם כמ"ש לא ילאה מדה טובה מפי הקב"ה וחזרה וכו' אלא הרע אינו בא כהטעם כי אפשר שישמרה כמ"ש ית' כדבי תמנע שלא היה יכול להתקף להיוקו משום דנפיש וזמיה סתמך איה עוד נתינתו ולא הויתו לעלמנו סימן דבר מה לנומה אין זו ניוחס אלא קימן טוב ציפה לו ממנו ית' ב"ה אלא הויתו לעלמנו סימן דבר מה נוסף זה והרי זו ניוחס שחולה ציפה דהרי כהטעם ואינו כן כדכתינו שניה אפשר שישמנה וכל בני דנקט כן ביימא דפ"ד נתיבות דהוי ניוחס פמי נפלה מפי וכו' הן ניוחס לרעה לו ולהו אחר הלא מאן דבעי למידע אי

כף החיים סי תקפ"ג

סיקר וישו"ח וזכיה דעת הסחרנים ומה שמכרכין על הפסוח ולא על החמרים כפסוח מ"ז. פשוט דהפסוח מכנס לאוכלו חמלא לפי טוב כחי ולפטר כסחי מציאים אותו יצי חמלא קודם שמציאים החמרים ולכן מברכין עליו חמלא דלא לסמאע' עד שציבילו החמרים ונמס' לעיל סי' רי"ג א' כ"ג

סימנים בראש השנה